

Кратко описание (справка) на най-важните постижения на проф. дн Климент Найденов и тяхното значение за развитието на науката

Изследванията на професор Найденов в ПН 4.4. Науки за Земята и не само, са новаторски, особено в областите на Демографията и Геодемография, Регионално развитие и управление на човешките ресурси, Географското образование, Икономиката, Туризма и Геоурбанизма.

В областта на демографията и геодемографията се разглеждат проблемите свързани с миграцията като стига до извода, че нарастващият миграционен натиск създава необходимостта от пренасочване на значителни финансови и организационни ресурси за справяне със ситуацията и за избягване на създаването на преки рискове за възникването на хуманитарна криза. Посочва, че миграциите често се свързват с подобряване на образователната и квалификационната структура на населението, повишаване на културното му ниво, но също така и с увеличаването на неговите нужди и разширяването на вътрешния и външния пазар. От друга страна, миграциите също имат противоречиви последици - загуба на работно време, загуба на свободно време, намаляване на населението и влошаване на структурата му, прекомерна концентрация на населението, „принудителна“ урбанизация и редица други. Отчита и факта, че миграцията във всички форми е мощен демографски фактор и, наред с други демографски процеси, е съществен фактор, определящ структурата на населението на определена територия. Също така задълбочено разглежда различни демографски процеси свързани с качествено образование, като една от основните предпоставки за развитието на всяко общество. Неговите анализи са основа за мерки и действия в различни институции и общини в страната.

Приносите в областта на регионалното развитие са неоспорими и поради тази причина е представител през последните 6 години на СУ „Св. Климент Охридски“ в Съвета по регионална политика към министъра на МРРБ. Неговите приноси са свързани с изучаването на регионите и факта, че регионализмът може да се разглежда като регионална наука. Наука, изучаваща териториалната организация на икономиката, стопанската дейност и икономическото зонироване и методите на тяхното разпределение и възможността за управление на тяхното развитие. Доказва, че регионалното развитие се превръща в синтетична сложна научна дисциплина, която разработва свои собствени независими методи за изследване. Обръща внимание на икономическата и социалната сигурност, които играят огромна роля за оформянето на съществени качествени аспекти от живота на гражданите, обществото и държавата в днешния глобализиращ се свят. Безспорно доказва, че регионалната политика на Република България възниква с намерението да се защити европейският модел на социална структура, в който елементите на свободната конкуренция и социалната пазарна икономика са придружени от цели, свързани със солидарността и насърчаването на специфични приоритети за икономическите, социалните и териториално развитие. Автор е и на твърдението, че успешните региони и градове се превръщат в европейски или глобални възли на иновации, технологични мрежи и вериги за създаване на стойност. регионите и населените места също играят значителна роля в преследването на устойчиво развитие главно поради близостта им до много екологични проблеми, както и от местното ниво за това как да се предотвратят и адаптират към предизвикателствата пред околната среда. Осъществява комплексен анализ с цел оценка на развитието на малките общини, предвид очакваните динамични промени съпътстващи развитието на страната, особено в резултат на настъпващи социално-икономически кризи, които очакваме по места в резултат на очакваната турбулентност предизвикана от пандемията COVID-19.

Анализира пазарът на труда, който е от решаващо значение за стабилността на икономиката, за социалното и социалното развитие на страната, за стандарта и качеството на живот. Социално-икономическата основа за неговото развитие е кумулативен резултат от доброто функциониране на системите в редица области - демография, здравеопазване, образование, пенсионна система, бизнес климат, вкл. административно обслужване. Добре функциониращият пазар на труда с висококвалифицирана работна сила, която бързо може да придобие нови умения, е предпоставка за динамична и конкурентна икономика. Формира твърдението, че регионалната инвестиционна политика се формира от въздействието на много процеси, протичащи в самите региони. Формирането на благоприятен инвестиционен климат и повишаването на инвестиционната привлекателност на региона е стратегическа задача пред развитието на регионалната икономика. Това от своя страна води до по-голяма конкурентоспособност на отделните региони в глобализирания свят. Доказва, че борбата срещу демографския спад е сложен процес - предвиждат се различни мерки, някои от които са доста противоречиви. Извежда система от взаимодействия между демографските процеси и регионалното социално и икономическо развитие. Доказва, че постоянният мониторинг на демографската, социалната и икономическа ситуация е важен инструмент за управление на устойчивото социално-икономическо и демографско развитие на страната. Чрез представяне на социално-икономическите и демографски последици от застаряването на населението и неговото отражението върху пазара на труда е направен опит за критичен анализ и представяне на данни в допълнение на направените анализи до този момент свързани с Индекса за активен живот на възрастните хора. На основата на направения анализ дава оценка за влиянието на експертите и на заинтересованите страни върху трансфера на инструменти и приложението им в българската действителност.

Трудовите му обръщат специално внимание на управлението, планирането, управлението на човешките ресурси. Той доказва че, стратегическото управление трябва да се разглежда като един от ключовите инструменти, които се използват за насочване и идентифициране на алтернатива на управлението, като по този начин се планират, организират, управляват и контролират стратегическите изисквания. Доказва и, че управлението на риска е процес, свързан с идентифицирането, анализа на рисковете и вземането на решения, които включват увеличаване на положителните и намаляване на отрицателните последици от настъпването на рискови събития. Той зависи от множество фактори, обикновено свързани с несигурността на външната среда и ограничените ресурси по проекта. Първите фактори включват непълна и ненадеждна информация, ограничения на капацитета на мениджърите да възприемат и обработват информация, случайни събития в работата на мениджърите и действия, свързани с борбата с конкурентите. Втората група включва материални, финансови и трудови ресурси. Кандидатът ясно изразява и подкрепя мнението на много автори, че човешкият ресурс е най-важния актив за всяка организация, нейното постижение и конкурентно предимство. Неговото управление е предизвикателство, което налага откриването и прилагането на иновативни подходи, които отчитат индивидуалността, разнообразието и позволяват разгръщане на творчество и талант. Развива идеята за човешкият капитал, който според него е разнороден и комплексен производствен фактор, който влияе на развитието на икономиката и обществото в това число и на работната сила, на иновационната система, на знанията, на професионалните информационни системи, на интелектуалните и организационни инструменти, на качеството на живот и на интелектуалната активност. Стига до извода, че е необходимо е разработването на ефективна система за управление на човешкия капитал. За тази цел трябва да се разработи национална методология за оценка на човешкия капитал. Доказва, че човешките ресурси, традиционно известни

като трудови, са жизненоважни, за да поддържат и осигуряват непрекъснат регионален икономически растеж. Развитието на човешките ресурси (РЧР) се отнася до запаса от производствени умения и технически знания, въплътени в труда. Това се отразява в увеличения акцент, който в днешно време се отделя на въпроси като ученето през целия живот, равните възможности, социалното включване, пригодността за заетост и това, което стана известно като икономика на знанието. Развитието на човешките ресурси е от голямо значение за прилагането на всяка стратегия за регионално развитие. Представено е въздействието на съвременните постижения на електронното управление върху процесите на административно управление.

Идентифицира проблемите в управлението на електронното управление в публичния сектор. Извежда насоки свързани с необходимостта от увеличаване на административно-управленските процеси при предоставянето на услуги на населението от органите на публичната администрация, както и с цел повишаване на ефективността на функционирането на администрацията, трябва да се предприемат комплексни мерки, и двете организационни, технологични и законодателни, както и чрез създаването на единни, оперативно съвместими и автоматизирани електронни документи за обмен на информация между различните звена на администрацията в страната.

Представя развитието на електронното управление, като подчертава регионалните различия и нововъзникващите тенденции, свързани с необходимостта от неговото налагане в съвременния свят. Извършва подробен анализ на развитието и определянето на настоящите тенденции за електронно управление, които да се използват и прилагат с цел подобряване обслужването на населението и бизнеса у нас, което изостава при разработване на системата за електронно управление според индекса за развитие на електронното правителство. Чрез прилагането на различни методи е събирана, обобщена и анализира информация, свързана с мотивацията и ангажираността на служителите, лидерството, вътрешната комуникация, отношението към промяната, както и други въпроси, свързани с постигането на стратегическите и оперативните цели на администрациите в публичния сектор.

В поредица от статии доказва, че географското образование като дейност на общността се развива в съответствие с променящите се нужди на човешкото общество. Критично обръща внимание на факта, че географското образование е изправено пред различни предизвикателства и проблеми по своята същност и мащаб. Това предполага нови реалности, нова образователна култура и постоянно променяща се образователна среда. Доказва необходимостта от разработване и утвърждаване на различни образователни концепции, да се преосмислят съществуващите идеи, формулировки, решения и опит и да се генерират нови. Също така генерира тематична стратегия на географското образование. Разкрива проблемите на висшето и средното образование, свързани със съвременни геоинформационни системи и технологии за търсене, тълкуване и демонстриране на различни географски данни. Извежда основни насоки за развитие на внедряването на геоинформационните технологии в учебната среда. Изследва предметите в новата учебна програма по география и икономика, както и изграждането на съвременен процес на обучение. Приносен момент представлява и разглеждането на образователните проекти, които са един от водещите инструменти, които лежат в основата на социалното и трудово-професионално развитие и така желаната промяна. Разгледани са същността, предмета и основните въпроси на дидактиката по география; научни задачи и методи на изследване и мястото му сред другите науки.

Съществен е приноса на кандидата за развитието на теоретичните и практически основи на икономиката и туризма. Авторът доказва, че в контекста на кръговата икономика, предполагаща адаптирането на устойчивото развитие към изискванията на

конкурентния международен пазар и пазара на ЕС, кръговата икономика е най - адекватният инструмент, който може да консолидира усилията на регионалните власти, бизнеса структури, обществени организации и други за решаване на проблемите на трансформацията на традиционната икономика в новата икономика на ЕС, свързана с безопасността на природата.

Разглежда и кръговият туризъм, като доказва, че той следва логиката на кръговата икономика, бизнес модел, съобразен с принципите на устойчиво развитие. По същия начин кръговият туризъм предлага модел, при който всеки участник в туризма (пътник, домакин, туроператор и доставчик) възприема екологичен подход. Разглежда туристическата индустрия, като един от секторите на световната икономика, който е сред първите, засегнати от новата коронавирусна инфекция. Разглежда връзката между поклонничеството и туризма. Доказва, че прилагането на стратегическото планиране на екологичния туризъм в рамките на регионалната туристическа система позволява създаването на условия за бъдещо развитие и помага за вземане на информирани решения за изпълнението на стратегическите цели за развитие на туризъм в регионите. Също така доказва, че в контекста на социално-икономическите трансформации, предполагащи адаптиране на екологичния туризъм към изискванията на регионалната икономика на туризма и конкурентния международен туристически пазар, стратегическото планиране е най-адекватният инструмент, който може да консолидира усилията на регионалните власти, бизнес структури, обществени организации и други за справяне с проблемите на трансформацията на заетостта, технологиите, развитието и формирането на нови дестинации. Разглежда и брендирането като обобщаващо преживяване и като възможност за дестинациите за тяхното развитие. Прави преглед на градските туристически центрове, като са изведени проблемите на градския туризъм. Разглежда ролята и значението на градовете за развитието на туризма, чиято цел е непрекъснато да се увеличава. Туризмът се разглежда като ключов елемент в стратегиите за градско развитие като възможност да се допринесе за градското развитие и благосъстоянието на техните жители. Допринася с анализ на навлизането на зелените идеи в туризма, което включва подобрения в ефективността на енергийните, водните и отпадъчните системи, се очаква да засили потенциала за заетост на сектора с увеличено местно наемане и набиране на ресурси и значителни възможности в туризма, ориентирани към местната култура и природната среда. развитието на туризма може да бъде насочено към подпомагане на местната зелена икономика и намаляване на бедността. Показана е спецификата на регионалното икономическо развитие в България. Икономическото развитие в различни териториални единици трябва да подпомага развитието на региона като цяло и да бъде предпоставка за повишаване на конкурентоспособността на отделните региони. Особено внимание е обърнато на разработването на национални секторни политики относно специфичните особености на регионалното икономическо развитие, като се обърне дължимото внимание на социално-икономическия анализ на развитието на региона, върху който да се изгради политика за регионално развитие в региона. Разгледан е регионалният имидж, който трябва да отчита социалните очаквания и свързаните с тях основни ценности и регионалните икономически интереси. Формирането на имиджа на региона от средствата за масова информация отразява неговия икономически потенциал, наличието на инфраструктура, нивото на социално и културно развитие, качеството на живот, степента на икономическа и политическа стабилност. Интерес представлява и анализът на свободните икономически зони, които са важен инструмент за регионалното развитие.

В поредица от статии са разледани интелигентните зелени градове, които отиват крачка напред в модернизацията на градовете и не само прилагат технологии за

подобряване на качеството на живот на хората, но и се опитват да не влияят негативно върху околната среда. Всеки проект за интелигентни зелени градове допринася за по-голяма устойчивост на планетата и за по-голяма грижа за околната среда. През същата призма са разгледани и умните градове, които са нова концепция и измерват не колко умен е градът, а усилията на града да има устойчиво развитие, стабилен икономически растеж и когато градската система се адаптира към нуждите на потребителите. Концепцията за интелигентен град включва добро градско планиране, използване на цифрови технологии, мрежи от технологии, мрежи от хора, които работят добре заедно, промяна в начина на мислене, трансформация на градските управи за успешни интелигентни градове и прилагане на подхода на участието. Разгледани са добри практики и опит от различни градове, които използват технологии и комуникации, за да станат интелигентни, като например сензори за безплатни места за паркиране, интелигентни светофари, използването на енергоспестяващи решения, онлайн платформи за създаване на решения, велосипедни алеи, интелигентно управление на отпадъците. Принос представлява подробния анализ на продължаващата урбанизация и мегаполисите, които днес се превръща в уязвимо място и са пряко засегнати от изменението на климата. Ако изменението на климата продължи и не се предприемат съответните мерки, градският начин на живот ще зависи от различни природни катаклизми като бури, суши, както и от покачването на морското равнище и топлинните вълни. Днес урбанизацията е неконтролируема, мегаполисите растат без планиране, а градските пространства в света са изключително малки.

Като принос могат да се отчетат и множеството редакционни статии.

През последните години кандидатът допринася за теоретичното развитие на географската наука, като:

1. *Подобряване на разбирането на географското влияние върху културата.* Това изследване задълбочава нашето разбиране за това как географията – чрез фактори като климат, ландшафт и наличие на ресурси – влияе върху културните практики, социалните структури и межкултурните взаимодействия. То предоставя емпирични доказателства и теоретични прозрения за сложната връзка между физическата (природната) география и човешката култура.
2. *Допринася за теоретичния напредък в културната география и културните изследвания,* като изследва как географските контексти оформят културната идентичност и социалната динамика.
3. *Използва интердисциплинарен подход,* съчетаващ методи от географията, социологията, икономика, антропологията, комуникационните изследвания и науки за земята. Това насърчава разработването на иновативни изследователски методологии, които могат да бъдат приложени в други интердисциплинарни изследвания.
4. *Има принос и към практиките за устойчиво развитие.* Изследването дава представа за това как може да се подходи към устойчивото развитие по начин, който е чувствителен към географския и културен контекст на даден регион и/или държава. Това е от решаващо значение за ефективното прилагане на инициативи за устойчиво развитие, особено в контекста на глобалните екологични предизвикателства.
5. *Констатациите му допринасят за областта на межкултурната комуникация,* като илюстрират как географските детерминанти влияят върху стиловете на комуникация между културите. Това знание е жизненоважно за подобряване на межкултурните взаимодействия в различни сектори, включително бизнес, дипломатия и образование.

6. Проучванията му предлагат *емпирични данни и теоретични постановки, които могат да информират обществената политика и планиране*, особено в области, свързани с градското развитие, опазването на културата, опазването на околната среда и социалното сближаване.
7. Чрез *анализиране как географската наука влияе върху социалната и културната динамика*, изследванията му допринасят за разбирането как различните общности възприемат, реагират и се адаптират към изменението на климата, което е жизненоважно за разработването на ефективни стратегии за устойчивост на климата.
8. Изследванията му допринасят за по-цялостно разбиране на глобалната взаимосвързаност и културното многообразие. В един глобализиран свят разбирането на географските детерминанти на социалната и културната динамика е от ключово значение за *насърчаване на положителни глобални и местни културни взаимодействия*.
9. *Образователния принос* се изразява в констатациите и теориите, разработени от това изследване, които могат да обогатят академичните учебни програми в множество дисциплини, насърчавайки по-интегриран и цялостен поглед върху географията, културата и устойчивото развитие.
10. В контекста на международен бизнес и глобално сътрудничество, изследванията му предоставят *ценна информация за управлението и работата в културно различни екипи*. Разбирането на географските влияния върху културните практики може да помогне на организациите да разработят по-ефективни комуникационни стратегии и управленски практики, които зачитат културните различия.

В обобщение, научният принос през последните години е широк и въздействащ, обогатявайки разбирането ни за връзката между географията и културната динамика, напредвайки в интердисциплинарните методологии и предоставяйки практически знания за устойчиво развитие, правене на политики и глобални межкултурни взаимодействия.